

DOI: 10.52363/2414-5866-2022-1-30

УДК 351: 342.9. 625.1. 656.2

Правосуд О., аспірант, ДДУВС, м. Дніпро

*Pravosud O., PhD-Student of Dnipropetrovsk State University
of Internal Affairs, Dnipro*

РОЛЬ І МІСЦЕ ДОВІРИ НАСЕЛЕННЯ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

THE ROLE AND PLACE OF TRUST OF POPULATION IN THE SYSTEM OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE FIELD OF NATIONAL SECURITY

У статті визначається роль і місце довіри населення в системі публічного управління у сфері забезпечення національної безпеки. Це здійснено із урахуванням інформації ОЕСР щодо рівня довіри населення до влади. У цьому контексті відбувається звернення до парадигмальних модифікацій системи державного управління, підґрунтя якої становить довіра населення.

Ключові слова: *публічне управління, національна безпека, довіра населення.*

The article defines the role and place of public trust in the system of public administration in the field of national security. This was done taking into account the OECD information on the level of public confidence in the government. In this context, there is an appeal to paradigmatic modifications of the public administration system, which is based on trust of population.

Key words: *public administration, national security, trust of population.*

Постановка проблеми. У сучасному розумінні системи безпеки «довіра» розглядається як фактор геокультурного розвитку, зокрема, як особливий стан світосприйняття людини, конструктивної комунікації між людьми, акторами й інститутами, людиною та владою для досягнення згоди й компромісів у глобальному світі. Відтак, актуальним є визначення напрямків розвитку системи безпеки та місця довіри населення у забезпеченні такого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблематики системи безпеки присвячені праці багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених Д. Грицишена, С. Домбровської, В. Євдокімова, О. Карпенка, С. Майстра, Г. Ортіної, Г. Ситника та інших. При цьому підкреслимо, що в

науці тема довіри населення у сфері публічного управління набуває вагомості. Свідченням цього є розробки М. Вебера, Е. Гідденса, Е. Дюркгейма, Н. Лумана, Г. Роуз, А. Селігмена, Ф. Фукуями, Дж. К. Херпфера, П. Штомпки та ін. Ураховуючи актуальність зазначеної проблеми, виникає необхідність у поглибленні наукових досліджень вищезазначених питань.

Постановка завдання. Метою статті є визначення ролі та місця довіри населення в системі публічного управління у сфері забезпечення національної безпеки.

Виклад основного матеріалу. Аналіз інформації, наданої Organization of economic and social development – OECD (Організація економічного та соціального розвитку – ОЕСР) у межах проведеного дослідження «Довіра до Уряду», дає підстави стверджувати, що лише 50% громадян довіряло своїй владі у 2020 році [5]. Це досить високий показник рівня довіри до влади, адже кожна друга особа виявляє довіру до останньої (рис. 1).

Як видно з рис. 1, населення виявляло довіру до таких інституцій:

- 1) уряду – 51%;
- 2) поліції – 78%;
- 3) органів судової системи – 57%;
- 4) установ освітньої системи – 68%;
- 5) закладів медичної системи – 71% [там само].

Такий стан речей зумовлено тим, що, починаючи з 2020 року і по теперішній час, більшість країн світу бореться із глобальною пандемією та зумовленими через її поширення економічними проблемами. Уряди різних держав відігравали вирішальну роль у захисті життя та засобів до існування. І все ж у середньому в країнах ОЕСР лише близько половини людей стверджують, що довіряють своєму національному уряду [там само]. ОЕСР досліджує, як сьогодні уряди можуть зміцнити довіру, що є нелегким завданням для них і підпорядкованих ним органам, адже довіра населення лише трохи відновилася після фінансової кризи 2008 року.

Щодо України, то на її теренах склалася дуже цікава ситуація з формуванням довіри населення до влади. Починаючи з моменту проголошення незалежності України, рівень довіри населення до її органів влади поступово знижувався і знижувався всі 30 років. Проте низка соціологічних і наукових досліджень [1] засвідчують, що цей рівень підвищувався через вияв революційних та інших суспільно-політичних процесів (зокрема, у 2004 р., 2014 р., 2019 р. і 2022 р.). Дослідники [3] слушно стверджують, що в інші періоди державотворення України найвищий рівень довіри громадяни висловлювали недержавним інституціям (рис. 2), а саме:

- 1) освітнім;
- 2) науковим;
- 3) самоврядним;
- 4) громадським та іншим.

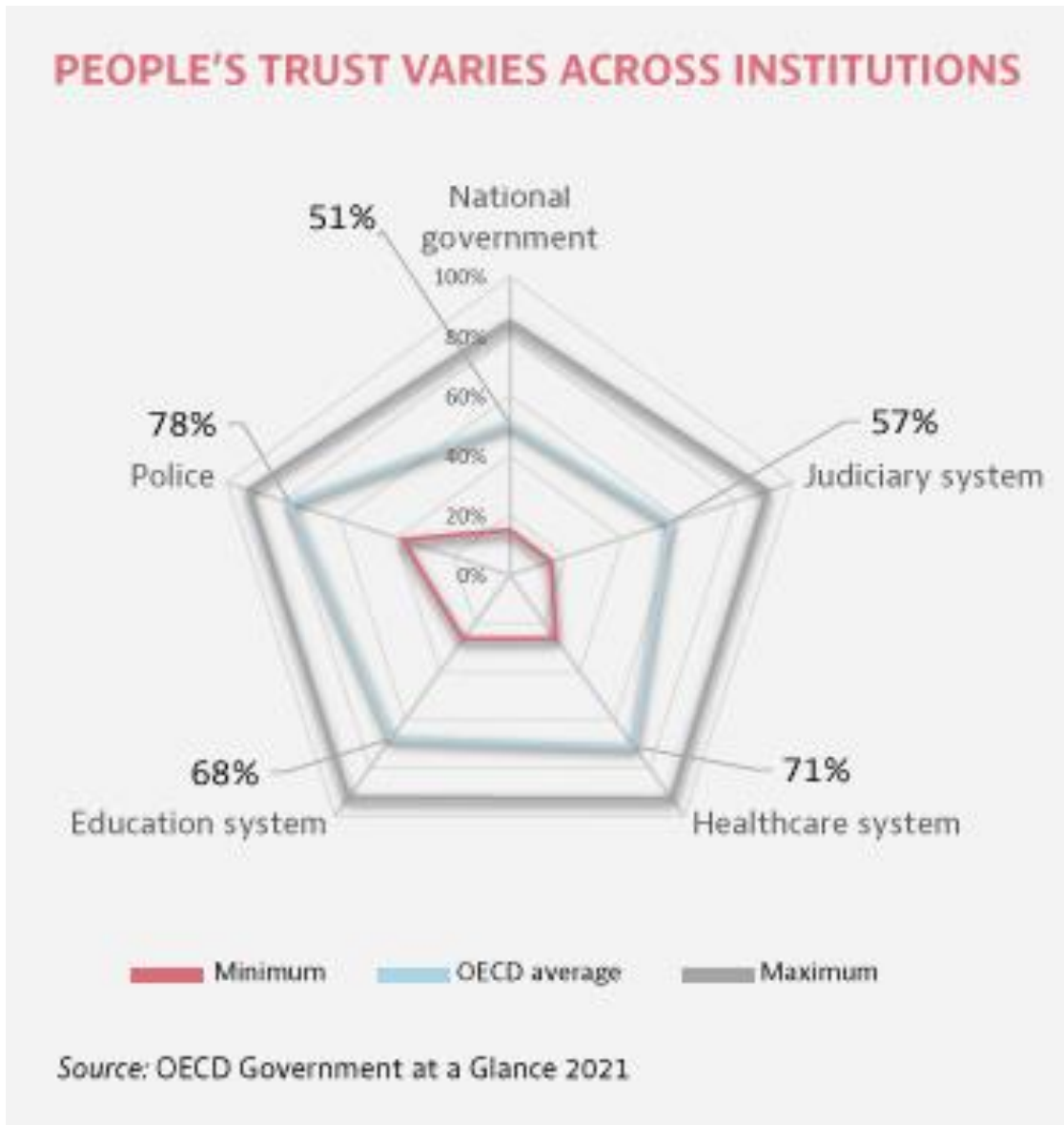

Рис. 1. Довіра населення до різних установ
Джерело: складено на підставі [5]

З початком уведення воєнного стану в Україні знову дослідниками відзначається підвищення рівня довіри населення до державної влади [2]. За свідченням соціолога В. Паніотто, «зараз є дуже високий рівень довіри до влади і до Зеленського особисто. Тому коли влада каже, що нас в НАТО не беруть і треба шукати інші шляхи забезпечення безпеки держави, то громадяни цьому довіряють» [там само].

Виникає логічно запитання, а чому довіра така важлива. Відповідь криється у такому: довіра є основою легітимності державних інституцій та функціонуючої демократичної системи. Це має вирішальне значення для підтримки політичної участі та соціальної згуртованості. Отже, слід вести

мову про різну дію зовнішніх і внутрішніх факторів на явища та процеси, що виникають в усьому світі й Україні.

На всіх етапах виникнення та поширення пандемії COVID-19, включаючи стримування, пом'якшення та відновлення, довіра до державних інституцій була життєво важливою для здатності урядів швидко реагувати та забезпечувати підтримку громадян. Це також важливо для планування та реалізації комплексного відновлення після надзвичайної ситуації COVID-19. До 24.02.2022 р. наша держава вирішувала саме ці проблемні питання в масштабах нашої держави, наразі – ті, що пов'язані зі збереженням власного національного суверенітету та державності. Відтак, варто розуміти, що іншими є сучасні вияви соціальної довіри українців, ніж їх рівень довіри в січні 2022 року, а також довіра населення в інших країнах світу сьогодні.

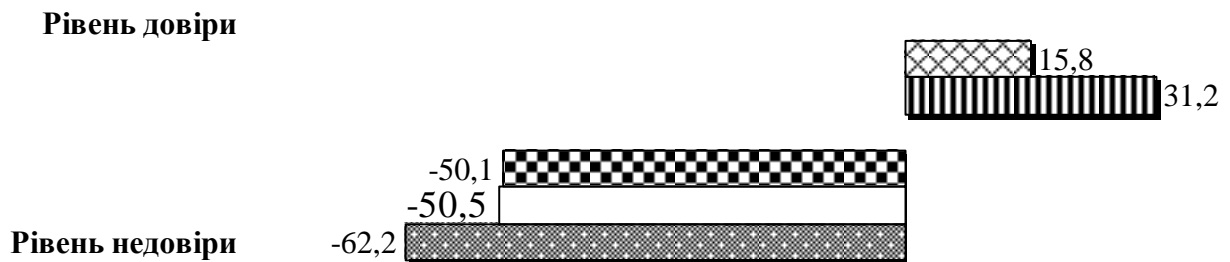
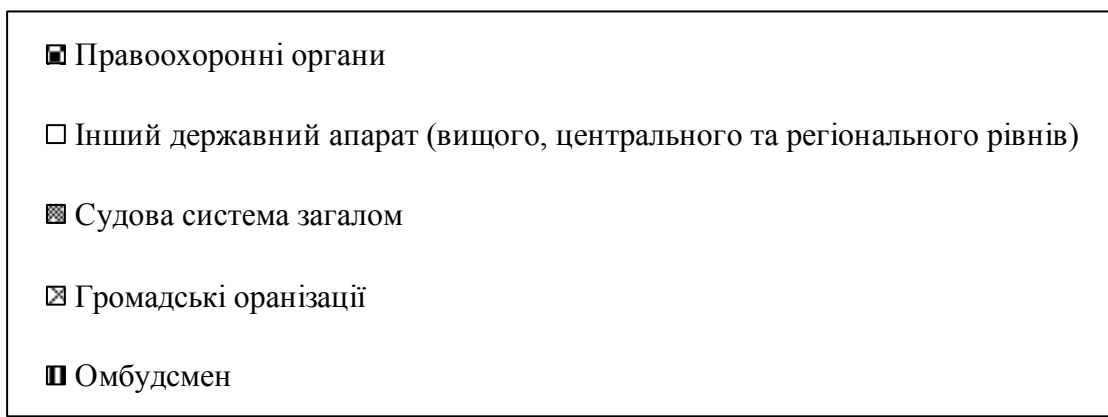

Рис. 2. Баланс довіри / недовіри громадян до правозахисних інституцій у 2020 році

Джерело: складено на підставі даних Фонду «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» [1]

Довіра важлива для успіху широкого кола державних політик, які залежать від поведінкових реакцій громадськості. Наприклад, довіра суспільства веде до більшої відповідності нормам і податковій системі. У дов-

гостроковій перспективі довіра потрібна для вирішення довгострокових суспільних таких проблем:

- 1) зміна клімату;
- 2) старіння населення;
- 3) автоматизація праці тощо.

Крім того, варто розглянути, що що визначає довіру населення до влади. Експерти ОЕСР визначили 5 основних чинників довіри до системи державного управління та державних інституцій (табл. 1). Вони фіксують ступінь, до якої установи реагують на довгострокові інтереси, а також розробляють та реалізують плани, які є справедливими, заслуговують довіри та відкриті для громадського контролю [5].

Таблиця 1

Фактори довіри населення до системи державного управління

<i>Політичний вимір</i>	<i>Чуйність</i>	<i>Надійність</i>
Роль державних установ у підвищенні довіри населення	1 ----- Надавати або регулювати державні послуги	2 ----- Передбачати зміни, захищати громадян
<i>Цілісність</i>	<i>Відкритість</i>	<i>Справедливість</i>
3 ----- Етично та раціонально використовувати владу та державні ресурси	4 ----- Слухати громадян, їх консультувати, пояснювати їм	5 ----- Покращувати умови життя для всіх

Джерело: складено на підставі [5]

Нещодавні зміни в суспільному житті та структурі системи державного управління визначили 3 додаткові виміри, які відіграють роль у формуванні довіри суспільства, а саме:

- а) політична участь, тобто здатність і сприйняття брати участь у політиці та недовіра до системи державного управління;
- б) задоволеність та досвід роботи з державними послугами;
- в) оцінка дій уряду щодо довгострокових та глобальних викликів [там само].

Експерти ОЕСР також відстежують рівень довіри населення в різних установах та рівнях влади в країнах ОЕСР. Дослідження ставить перед національно репрезентативними вибірками набір ситуаційних запитань, щоб

оцінити роль різних чинників суспільної довіри.

Модулі опитування містять запитання щодо політичної участі людей, задоволеності державними послугами та їхню оцінку дій уряду щодо ключових довгострокових проблем (наприклад, зміни клімату, цифровізація) [4; 5]. Опитування дозволить визначити різницю в довірі за віком, статтю, доходами, освітою та регіоном, щоб побудувати повну картину того, як довіра працює в різних групах.

Опитування 2021 року включає 22 країни ОЕСР: Австралія, Австрія, Бельгія, Канада, Колумбія, Данія, Естонія, Фінляндія, Франція, Ісландія, Ірландія, Японія, Корея, Латвія, Люксембург, Мексика, Нідерланди, Нова Зеландія, Норвегія, Португалія, Швеція, Великобританія та США. Результати будуть доступні в червні 2022 р.

До речі, попередні дослідження експертів ОЕСР містять не тільки поглиблений аналіз основних чинників суспільної довіри в країнах-членах ОЕСР, а й рекомендації щодо реформування політики та практики державного сектору для відновлення належного рівня довіри громадян. Власне кажучи, такі рекомендації надані для:

- 1) Кореї (у 2018 році);
- 2) Фінляндії (у 2021 році) та ін. [там само].

Надані експертами пропозиції є цінними для вдосконалення показників довіри та її рушійних сил, а також визначають потреби у додаткових показниках для порівняння між країнами. Серед цих рекомендацій можна виокремити такі:

1. Підвищення довіри населення до вакцинації проти COVID-19: роль урядів.
2. Політична ефективність та участь: емпіричний аналіз в європейських країнах (2021 р.).
3. Усе, що вам потрібно, це довіра: інформування про роль уряду в контексті COVID-19 (2020 р.).
4. Довіра та її детермінанти: докази експерименту Trustlab (2018 р.).
5. Точність вимірювань інституційної довіри в опитуваннях домогосподарств (2017 р.) [5].

Уважаємо, що для нашої держави також будуть цінними ці рекомендації експертів ОЕСР.

Висновки. Отже, наразі в усьому світі загалом і в Україні зокрема формується нова парадигма для громадської довіри до влади та її органів. Широта та глибина кризи COVID-19 змушує державний сектор кинути виклик існуючим моделям вимірювання довіри до державних інституцій у всьому світі. Щодо України, то сьогодні таким фактором для неї є війна з РФ. Саме цим аспектам буде присвячено наші подальші наукові розвідки.

Список використаних джерел:

1. Баланс довіри/недовіри до соціальних інституцій // Фонд «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва». URL: <https://dif.org.ua/article/balans-dovirinedoviri-do-sotsialnikh-institutsiy>.
2. Паніотто В. Чому українці вірять у перемогу, а росіяни люблять війну? Пояснює соціолог Паніотто (21.04.2022 р.) // *BBC NEWS | Україна*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-61151164>.
3. Помаза-Пономаренко А. Л., Лободенко К. В. Наукові перспективи розвитку правозахисної державної політики України: монографія. Харків: НУЦЗУ, 2020. 188 с.
4. Pomaza-Ponomarenko A., Hren M., Durman O., Bondarchuk N., Vorobets V. Management mechanisms in the context of digitalization of all spheres of society // *Revista San Gregorio*. SPECIAL EDITION-2020. Núm. 42. URL: <http://revista.sangregorio.edu.ec/index.php/REVISTASANGREGORIO/issue/view/RSAN42/showToc>.
5. Trust in Government // OECD. URL: <https://www.oecd.org/gov/trust-in-government.htm>.

References:

1. Balance of trust / distrust in social institutions // Ilko Kucheriv Democratic Initiatives Foundation. [Balans dovir/nedovir do sotsial'nykh instytut-siy. Fond «Demokratychni initsiatyvy imeni Il'ka Kucheriva»]. URL: <https://dif.org.ua/article/balans-dovirinedoviri-do-sotsialnikh-institutsiy>.
2. Paniotto V. Why do Ukrainians believe in victory and Russians love war? Explains the sociologist Paniotto (April 21, 2022) // *BBC NEWS | Україна*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-61151164>.
3. Pomaza-Ponomarenko A.L., Lobodenko K.V. Scientific prospects of development of human rights policy of Ukraine [Naukovi perspektyvy rozvytku pravozakhysnoyi derzhavnoyi polityky Ukrayiny]: monograph. Kharkiv: NUTSZU. (2020). Print.
4. Pomaza-Ponomarenko A., Hren M., Durman O., Bondarchuk N., Vorobets V. "Management mechanisms in the context of digitalization of all spheres of society". *Revista San Gregorio*. SPECIAL EDITION-2020. (2020): 42. URL: <http://revista.sangregorio.edu.ec/index.php/REVISTASANGREGORIO/issue/view/RSAN42/showToc>.
5. Trust in Government // OECD. URL: <https://www.oecd.org/gov/trust-in-government.htm>.